

Mondstuk van die Suid-Afrikaanse aartappelbedryf • Mouthpiece of the South African potato industry

CHIPS

VOL 35 NO 05 • NOVEMBER / DECEMBER 2021

**CERES/KOUE BOKKEVELD-
KULTIVARPROEF ONDER BESPROEING:
DONKERBOS 2020/2021**

**EMPANGENI INFORMATION DAY
A SPUD-TACULAR
LEARNING EXPERIENCE**

**Die GeoFarmer-platform
maak monitering maklik**

**Stuit Alfalfa-mosaïekvirus
in sy spore**

**Potato product exports:
A twelve-month snapshot**

ASA hou suksesvolle inligtingstoer

Deur Izak Hofmeyr, Chris Jooste en Carin Venter, Plas Media

Aartappels SA (ASA) het onlangs 'n inligtingstoer in die land se aartappel-produksiestreke geloods. Een van die doelwitte van die vergaderings was om aan produsente die geleentheid te bied om hul menings en motiverings te gee oor die voortsetting van die statutêre heffing. Die heffing werk oor 'n vier-jaar siklus, met die huidige siklus wat in 2023 tot 'n einde kom.

Volgens Willie Jacobs, ASA se hoof uitvoerende beamppte, is die doel van die vergaderings kortliks die volgende:

- Om vas te stel of alle geaffekteerde partye tevrede is met die statutêre heffing, asook die beoogde verhoging daarvan.
- Om duidelike instruksies vanaf produsente te kry rondom essensiële waardetoevoegingsuitkomst.
- Om die data wat vanaf produsente

verkry is, te benut in die formulering van 'n besigheidsplan vir die volgende heffingsiklus.

Die vergaderings in Howick en Bethlehem was gekenmerk deur debatvoering en baie duidelike sienings oor hoe die pad vorentoe behoort te lyk. In beide gevalle het produsente egter hul ondersteuning gegee vir die proses en voortgesette skakeling oor die geleentheid. 'n Heffingsvoorstel is ook aan produsente oorgedra en behels 'n voorgestelde styging van die bestaande 2,210c/kg tot 2,290c/kg vir die 2022/23-tydperk; 2,370c/kg vir die 2023/24-tydperk; 2,450c/kg vir die 2024/25-tydperk en 2,529c/kg vir die 2025/26 tydperk.

Navorsing in die kollig

ASA befonds verskeie navorsingsprojekte tot voordeel van die aartappelbedryf. Die aartappeldag in Howick het 'n mini-navorsingsposium

ingesluit, waartydens terugvoer aan produsente gegee is oor die vordering van sommige van hierdie projekte.

Volgens dr Fienie Niederwieser, navorsingsbestuurder by ASA, het die eerste aanbieding by die simposium oor aartappelmot gegaan. Hierdie plaag, sê sy, is besig om te versprei na gebiede waar dit nie voorheen 'n probleem was nie, soos KwaZulu-Natal.

Daarna het twee aanbiedings oor aalwurmbeheer gevolg. Aalwurm, verduidelik dr Niederwieser, is lankal met ons, en in die verlede was die meerderheid beheermaatreëls op chemiese behandeling gebaseer. Baie van hierdie chemiese middels word egter tans veral in Noord-Amerika en Europa van die mark onttrek as gevolg van die omgewingsimpak wat dit kan hê. Dit beteken dat daar na alternatiewe beheermaatreëls gekyk moet word.

“Geen van die alternatiewe maatreëls wat bestudeer word is op sigself so doeltreffend soos die chemiese middels nie,” sê sy. “Dit beteken dat 'n holistiese benadering, wat 'n hele aantal maatreëls insluit, gevolg moet word. 'n Belangrike element in hierdie holistiese benadering is rotasieprogramme, wat dekgewasse insluit.”

Daar is ook terugvoer gegee oor die resultate van kultivar-evaluasies, spesifiek vanuit KwaZulu-Natal. “Kultivar-evaluasie is 'n belangrike aspek van ons navorsing wat landswyd plaasvind. Ons evalueer deurgaans nuwe én gevestigde kultivars ten opsigte van opbrengs en kwaliteit. Met die verloop van tyd word hierdie inligting bymekaar gebring sodat produsente kan sien watter kultivars dalk al heelwat in 'n spesifieke seisoen geplant is, en dit dus strategies raadsaam sou wees om eerder 'n ander kultivar te gebruik.

Die sprekers by die aartappeldag in Howick. Van links staan dr Mariëtte Marais van die LNR Roodeplaat, James Arathoon van die KwaZulu-Natal Departement van Landbou op Cedara, dr Mieke Daneel van die LNR Nelspruit, Mike Green, ASA se direkteur vir KwaZulu-Natal, dr Fienie Niederwieser, navorsingsbestuurder by ASA, en prof Jacquie van der Waals van die Universiteit van Pretoria.

“Eweneens is hierdie inligting waardevol vir invoerders van plantmateriaal om objektiewe en geloofwaardige inligting te bekom, in terme van watter kultivars gewens sou wees om in te voer,” sê dr Niederwieser.

Stand van varsproduktemarkte

Nog een van die knelpunte wat tydens die inligtingstoer aangespreek was, en wat die hele bedryf raak, was die stand van die munisipale varsproduktemarkte in die land.

“Die toestand van sekere munisipale markte is van so ‘n aard dat dit toenemend moeilik word om produkte op hierdie markte te verhandel,” het Jacobs tydens die vergadering in Bethlehem gesê. “Ons sien al hoe meer verhandelinge wat buite-om die markte plaasvind. Die markte is tradisioneel ‘n belangrike prysformuleringsmeganisme, en die wegkwalping hiervan kan tot groot skade vir die bedryf lei.”

Een van ASA se belangrike take is om met die betrokke munisipaliteite in gesprek te tree en die erns van die saak tuis te bring. Hierdie probleem raak nie net die aartappelbedryf nie, maar die varsproduktebedryf in sy geheel.

ASA gooi ‘n Kaapse draai

Die inligtingstoer in George in die Suid-Kaap, is onder andere deur ASA se streeksdirekteur, DC Schellingerhout, bygewoon.

Werknemers en raadslede van ASA tydens die Bethlehem-inligtingstoer. Van links is Santa Bronkhorst, ASA se kantoorbestuurder in Bethlehem, Hein Oberholzer, hoof finansiële beampte van ASA, Willie Jacobs, hoof uitvoerende beampte van ASA, JF van der Merwe, voorsitter van die ASA-direksie, en Nicolaas Lourens, ASA-direkteur vir die Oos-Vrystaat-streek.

Tydens die vergadering het JF van der Merwe, voorsitter van die ASA-direksie, gesê dit is belangrik dat die kontak tussen ASA en produsente volgehou en verbeter word. Boere moet ASA as hul ‘hulp’ sien. Waar ASA nie self teenwoordig is nie, moet mense in die streke gekontrakteer word om as skakel tussen die organisasie en die produsente te dien.

Jacobs het gesê ASA weet kommunikasie met die produsente is baie belangrik, daarom word al hoe meer van onder andere WhatsApp-groepe gebruik gemaak om inligting soos die bemarkingstyd van die streke uit te ruil.

“ ‘n Nuwe toepassing (app) wat in werking gestel is, maak belangrike inligting vir elke boer op sy selfoon toeganklik. Daarmee kan die produsent byvoorbeeld bewegings in sy eie omgewing teen dié van die hele mark meet. Dit kan hom help om sy uithaaltempo te bepaal en ook met sy bemarkingsplan help.

Die toepassing het baie bykomende inligting oor die produsent se eie produksiestelsels, soos satellietbeelde van die lande vanwaar inligting verkry kan word, wat nie met die oog sigbaar is nie,” het Jacobs verduidelik.

Aartappelverbouing in die Suid-Kaap

Ruben Barnard, ‘n produsent van George, het gesê die omgewing se grond gee ‘n kleur aan die skil wat veroorsaak dat hul produk nie met die Sandveld kan meeding nie. “Ons spot en sê hulle lyk nie so goed nie, maar hulle smaak lekkerder. Daarom konsentreer ons op die produksie van saadaartappels.”

Barnard het bygevoeg dat die nuwe kultivars wat hulle plant bestand is teen laatroes. Daarby is swambeheer maklik met chemiese middels, wat die insetkoste laer maak as in die Sandveld. ‘n Voordeel wat dié streek bo die Sandveld het, is die swaarder grond wat kunsmis beter vashou en hul bemestingsprogram makliker maak.

Van links is JF van der Merwe, voorsitter van ASA-direksie, Johan van Greunen, plaaslike produsent, en Willie Jacobs, uitvoerende hoof van ASA.

DC Schellingerhout (links) is ASA se direkteur vir die Oos- en Suid-Kaap tot in Ceres. Langs hom is pa en seun, SR en Petrus Ferreira, asook Pieter Ferreira. Hulle is aartappel- en sitrusboere in die Gamtoosvallei.

Aartappel- en sitrusprodusente, Ruan en Hardu Scheepers, het ook die ASA-inligtingstoer in Patensie bygewoon.

JF van der Merwe, voorsitter van die ASA-direksie, by Hein Oberholzer, hoof finansiële beampte van ASA, en Willie Jacobs, ASA se hoof uitvoerende beampte, tydens die inligtingstoer in Patensie.

In die Suid-Kaap plant die produsente van Mei tot September aartappels onder besproeiing. Kultivars wat geplant word, is Mondial vir tafelaartappels en verwerking, en Lanorma, Valor en FL2108 vir saadaartappels.

Oor die algemeen het hierdie streek 'n matige, warm klimaat regdeur die jaar. In die somer wissel die gemiddelde dag- en nagtemperatuur tussen 16 en 25 °C, en in die winter tussen 9 en 21 °C. Die gemiddelde reënval wissel van 445 tot 740 mm per jaar.

Uitdagings in die Gamtoosvallei

ASA het ook 'n wye draai gegooi in die Oos-Kaapse Gamtoosvallei, waar die inligtingstoer by die Padlang's Padstal in Patensie plaasgevind het. Hier is sake soos die statutêre heffing, geleenthede vir transformasie en werkskepping in die aartappelbedryf, asook die verbouing van aartappels in die droogtegeteisterde Gamtoosvallei bespreek. Daar is ook geraak aan die bekostigbaarheid van aartappels en huidige verbruikersvereistes.

Petrus Ferreira, 'n sitrus- en aartappelboer van die plaas Nuwelande, saam met Pieter Ferreira, 'n sitrus-, aartappel- en groenteboer van Patensie, was van die produsente wat die vergadering bygewoon het. Hulle het saamgestem dat die uitmergelende droogte van die afgelope jare 'n besliste negatiewe uitwerking op aartappelproduksie in die streek het. Die droogte het tot 'n ernstige tekort aan water gelei. Die Kouga-dam het tans slegs 5% water en daar is al regoor die vallei geboor vir water. Laasgenoemde bied ook rede tot kommer aangesien dit tot die uitputting van grondwater kan lei.

Die verbouingsmarge van aartappels in die Gamtoosvallei het gedaal van sowat 3 000 ha, na omtrent net 100 ha. Dit is boonop moeilik om ekstra grond in die gebied te bekom, want bykans al die vrugbare grond is in sitrusblokke omskep. Sitrusprodusente verdien ook dollars, wat dit 'n baie lonende bedryf in die vallei maak. 🌱

Kyk uit vir 'n verslag oor verdere inligtingstoere in die Januarie/ Februarie 2022-uitgawe van CHIPS.